

מראי מקומות- חולין קל"ב

אחר מיעוט, אלא דמההיא דקידושין מוכח דר' כהנא ס"ל דאפי' בשאר מתנות הדין כן, והיינו משום דס"ל דכהן משמע אפי' כהנת. ושוב הביא דשי' הרא"ש בסוף בכורות ותשו' הרשב"א (תתל"ז) הוא דפדיון הבן הוא דוקא לכהנים זכרים.

(ג) לוי' שילדה, בנה פטור מחמש סלעים- כ' רש"י, דהיינו אפי' אם מיעברא מישראל, דהרחם שיצא ממנו לאו של חיובא הוא. אבל דעת ר' פפא דדוקא אם מיעברא מעכו"ם פטור, אבל אם מיעברא מישראל חייב. וע' בר"ן (מה. בדפיו) דכ' דבכנת שילדה בכור, דוקא אם מיעברא מישראל פטורה, אבל אם מיעברא מעכו"ם הבכור חייב בפדיון הבן, דכיון דנבעלה לגוי, נפסלה בביאתו והו"ל כבת ישראל, ובת ישראל שנתעברה מעכו"ם,

הבכור חייב בפדיון הבן [ויש לע', האם יש להביא רא' מסוגיין דכהן אינו ג"כ לוי, דאפי' ר' פפא מודה דבת לוי שמיעברא מגוי פטור הבכור מפדיון הבן, ולכאור' הסברא הוא משום דבין מצד האב ובין מצד האם אין כאן מחייב. וכאן ג"כ, לכאור' אפי' אם נתחללה מכהונה, מ"מ הרי בת לוי היא, וא"כ לימא דמצד זה בנה פטור מפדיון, רצ"ע].

(ד) בשלמא ר"א דפטור וכו'- פרש"י, דפטור כלאים הבא מן התייש ומן הצביי. כ' המהרש"א דדבריו לאו דוקא, שהרי מסקינן דנח' בצבי הבא על התיישה, דכ"ע מודו דמספקינן אם חוששין לזרע האב, והמח' הוא אם דרשי' שה ואפי' מקצת שה או לא, אלא כ' דנקט כן אגב לשון הברייתא "מן מין תייש ומן מין הצביי".

(ה) אם שה לרבות את הכוי- הק' הר"ן, לפי פשוט הסוגיא, דמיירי בצבי הבא על התיישה, ומספקינן אם חוששין לזרע האב או לא, א"כ מה שייך כאן לדרוש קרא דכוי צריך מתנות, הרי לכאור' יש רא'י מזה דחוששין זרע האב, דאם אין חוששין, א"כ פשוט הוא דחייב במתנות, אפי' אם לא דרשי' שה ואפי' מקצת שה, אלא לכאור' מבואר מהקרא דחוששין לזרע האב, ולכן צריך קרא לומר דמ"מ חייב במתנות. ולכן פי' דמה דמר רבין בשם ר' יוחנן דכוי לרבנן חייב בכולהו מתנות, היינו משום דס"ל דכוי הוי ברי'

(א) ר' כהנא אכל בשביל אשתו, וכו'- ע' בר"ן דהעיר דמהו החי' בזה (דאין משמע דהחי' הוא דיכול ליתן המתנה לנשים, הא כבר אמרי' כן), וכי מתנות כהונה אלו אסורים לזרים לאכול. וכ' דאולי החי' הוא דאפי' נשואה לישראל אוכלת, אבל כ' דלא משמע כן. ולכן כ' דחי' הוא דאמרי' דאע"ג שאין כהן רשאי לזכות מתנותיו לישראל אלא למאן דלא אפשר לוי, כדאי' לקמן (קלג.), אשתו שאני, דכגופי' היא, ואינו צריך הרשאה. וע' ביד אפרים (יו"ד ס"א, ח') שהביא דעת הפרי חדש, דאם האשה גילתה דעתה דאינה רוצה שיתן המתנה לבעלה, אינו יוצא במה שיתנה לבעלה. אבל הביא דהפרי תואר חולק עליו בזה, וס"ל דאפי' בכה"ג יכול ליתנה לבעלה, דכיון דזכאי במציאתה, א"כ אף היכא דניתן המתנה לה, הרי בעלה קונה אותה מיד, וא"כ ה"ה דיכול ליתן המתנה לו. אולם כ' היד אפרים דבכה"ג צריך הבעל ליתנם לאשתו, ואם הוא חוזר ולוקחה ממנה, הזכות בידו לעשות כן, אבל בלא"ה, לא קיים הישראל מצות נתינה שלו, וע"ש עוד.

(ב) והלכתא כוותי' דעולא- כ' רעק"א דבשאר מתנות כגון פדיון הבן לא נתפרש דינו בהדיא, וכ' דנראה דתלוי בזה, דלעולא דס"ל דמשמעות כהן היינו אפי' כהנת, אלא דבמנחה יש מיעוט דאהרן ובניו כתיבי, א"כ פדיון הבן וכדו' דומה למתנות (זרוע וכו') וניתנים לכהנת, אבל לראב"י דאמר דהוי מיעוט אחר מיעוט, א"כ י"ל דדוקא במתנות דגלי קרא, אבל לא בעלמא, וא"כ לפי מה דפסקינן דהל' כוותי' דעולא, א"כ מסתבר לומר דה"ה בשאר מתנות כהונה כן, אם לא דנדחק דהל' כוותי' דעולא ולא מטעמי'. והביא מש"כ תוס' בקידושין (ח.). בחד תירוץ דר' כהנא שקיל פדיון הבן בשביל אשתו (ודלא כדבריו כאן), וכ' דאולי לזה כוון רש"י כאן במש"כ דמה דר' כהנא שקיל המתנות בשביל אשתו, היינו משום דס"ל דכהן אפי' כהנת משמע, דלכאור' מהכ"ת לומר כן, דלמא ס"ל כראב"י דהוי מיעוט

המתנות ברשותו של הטבח בעינייהו, היכא שיש לדבר תובעים, וכגון במכירי כהונה, צריך הטבח ליתנה להם, ולא מצי למימר לאו בעל דברים ידידי את. מיהו דוקא כל היכא דעודן ברשותו, אבל אם נתנם טבח לבעלים או שמכרן, אין לכהן על הטבח כלום.

(ט) **כהן טבח, שתים ושלשה שבתות פטור מן המתנות** - כ' תוס' דדין זה דלאחר ב' וג' שבתות חייב במתנות, דין דרבנן הוא, דמן התורה אפי' אח"כ פטור ממתנות, לפי ששלו הוא, ואף דדעתו למוכרו, מ"מ מן הדין פטור, אבל לאחר ב' וג' שבתות חייבו, שלא ירגילו טבחי ישראל לשתף כהנים עמהם לפוטרים ממתנות. אולם ע' **בריטב"א** דדייק דס"ל לרש"י דמדין תורה הוא, דאמר' דלשתים וג' שבתות, כששוחט הרי הוא כשוחט לעצמו, שכוונתו שאם יבואו אחרים ליקח ממנו מוטב, ואם לא, ישתיר לעצמו, ועיקר שחיטתו לעצמו הוא. אבל מכאן ואילך, הרי הוא כשוחט לאחרים וחייב. וכי קביע מסכתא, אז מוכח מילתא דלאחרים הוא שוחט, וא"כ חייב מדינא לאלתר.

(י) **הני טבחי דהוצל קיימי בשמתא וכו' - ע' ברמב"ן** (לקמן קלו'): דכ' להוכיח מסוגיא דהכא דקיי"ל דמתנות נוהגות גם בחו"ל, ודלא כר' אלעאי. אולם כ' הרמב"ן דאע"ג דלא קיי"ל כר' אלעאי, אבל מדרבנן גזרו עליו, ע"ש לביאורו. וע"ש שצידד לומר דיש ראי' דלא כר' אלעאי מהא דקיי"ל דמתנות כהונה לא טובלות, דלפי ר' אלעאי לכאור' המתנות טובלות. אבל כ' דזה אינו, ומה דהמתנות אינן טובלות הוא משום דמופרשות ועומדות. וע"ע **בריטב"א** דכ' דאף דקיי"ל כר' אלעאי, אולם תקנו לנהוג מתנות אף בחו"ל כדי שלא תשתכח תורת מתנות.

(יא) **בד"א במצות לא תעשה, אבל במצות עשה וכו' מכין אותו עד שתצא נפשו - פי' בחי' הר"ן**, דמצות ל"ת ועשה לאו דוקא, אלא ה"ק, בד"א דמלקין ארבעים ותו לא, במצות ל"ת, דהיינו דכיון דכבר עבר העבירה, א"כ אין תועלת להלקות לו טפי, ולכן אין מלקין אותו טפי ממ'. וכן כיון שעבר סוכות ולא נטל

בפנ"ע, ורבי' קרא לשוי' כבהמה. ומיהו מודה דכוי הבא מן צבי הבא על התיישה, אינו חייב אלא חצי מתנות.

(ו) **בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולן, פוטרים את כולן, א' שוחט את כולן, פוטרים לו א' - הק' החתם סופר**, הא מן התורה אפי' דבר חשוב ובעל חי בטל ברוב, וא"כ לימא דהבכור בטל ברוב והוי כולן חייבין במתנות. וודאי נימא דכל דפריש מרובא פריש, וא"כ נימא דכ"א חייב במתנות. ובשלמא אם ה' הבכור עדיין ממון כהן, א"כ היינו אמרי' דממון אינו נתבטל, אבל כאן הרי כבר הוא ממון ישראל. וע"ש שצידד לומר דהוי חזקת ממון של הישראל כנגד הרוב, ואין הולכין בממון אחר הרוב, אבל כ' דמבואר מסוגיא לקמן דלא אמרי' כן במתנות כהונה. ולכן כ' ליישב דכיון דמדרבנן בעלי חיים לא בטלי, וא"כ מדרבנן כולם אסורים בגיזה ועבודה מדין ספק בכור, א"כ תקנו חז"ל שלא יהיו חייבים ליתן מתנות, דאם יהיו חייבין ליתן מתנות, יבואו לזלזל באיסור גיזה ועבודה. וע"ע **בקובץ שמועות** (אות ס"א) דכ' דלפי הרמב"ן דאין היתר בטל באיסור א"ש (ועמש"כ החת"ס ע"ז), וגם זה דחה הקו"ש, אבל כ' דל"ק קו' החת"ס, דאף אם אין כאן קדושה בפועל בבכור, כיון דבטל ברוב, אבל הפטור של מתנות אינו תלוי בקדושה בפועל, אלא בסיבת הקדושה, והביטול ברוב אינו מבטל סיבת הקדושה.

(ז) **מאת העם, ולא מאת הכהנים - העיר בשו"ת רעק"א (ר"ג)**, למה צריך קרא לזה, הרי כיון דנותנים לכהנים, ודאי אינם צריכים ליתן. וכ' דע"כ זה אינו סברא, דיתכן שיהיו צריכין ליתן, אע"פ שנותנים להם. אלא דמצינו סברא זו בהרשב"א, דפסק דבעל הכהנת אין צריך ליתן, ק"ו מהא דנותנים לו, ואיך מיישבים זה מגמרן. וכ' רעק"א דהסברא הוא, דמה שנותנים לו הוא בשביל אשתו, וודאי היא רוצה והיא נותנת לו, מש"ה ילפי' ק"ו שהוא פטור מליתן, דהוי כאילו הוא נתנם לאשתו, והיא חזרה ונתנם לו.

(ח) **זאת אומרת הדין עם הטבח - פרש"י**, דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח. ופי' **הריטב"א** (ועוד) כוונתו, דכל היכא דהוי

תמה האבי עזרי ע"ז גופא, מהו הגדר בזה, ומהו הפי' בזה הדין דשייך רק היכא שהוא אוכלו. והביא מהים של שלמה ומהש"ך בשמו דדין למשחה לגדולה הוא כל זמן שהמתנה ראוי הוא לאכילה, אבל אם מסריח ושוב אינו ראוי לאכילת אדם, אז מותר הוא להאכילו לכלבים, וכ' האבי עזרי דמשמע מדבריו דאפי' לישראל אין להאכילו כל זמן שהוא ראוי לאכילת אדם, וכ' דמהרמב"ם לא משמע כן, והניח בקו'. וע' בדרך אמונה (בכורים ט', רי"ד) דכ' דזהו גופא דרך מלכים, להאכיל גם לכלביהם ולעבדיהם.

לולב, או לא ישב בסוכה, כיון דלית לי' תו למיתב בסוכה וליטול לולב, מלקינן לי' מ' ותו לא. אבל אם הי' פסח והי' אוכל חמץ, מלקינן לי', ואם לא רצה לעמוד מזה, מלקינן לי', אע"ג דמצות לא תעשה הוא, עד שיאמר רוצה אני לעזוב העבירה, או עד שתצא נפשו. (יב) **אלא דקנסינן להו בלא אתרייתא** - אי' בדרך אמונה (ביכורים ט', ציון ההלכה קס"ו), דמשמע מדברי רש"י דמה דקנסינן לי' עכשיו, היינו בלא התראה, אבל מקודם לכן היו ג"כ קונסין אותו, אבל רק בהתראה. אולם ע' במאירי שהביא מ"מ דלא קנסינן לי' כלל קודם שהי' בנידוי לזמן ארוך.

(יג) **זרוע לא', וקבה לא', וכו'** - פרש"י דהיינו דאינו יכול ליתן פחות מזה, שהרי צריך להיות נתינה חשובה, ולכן בשור יכול לחלק האבר לשנים. וע' בפ' הפיה"מ להרמב"ם, דהיינו שאין רשאי ליתן כל מתנותיו לכהן א'. וכ' הפרי חדש (ס"א, ט"ו) דהרמב"ם הבין גמ' זו ע"פ הא דא"י בעירובין (סג). דכל הנותן מתנותיו לכהן א' מביא רעב לעולם. וכ' הפר"ח דליתא לזה, דהיינו בשנותן לו לעולם מתנותיו, אבל לכהן א' באקראי בעלמא אין הכי נמי שיכול ליתן לו כל המתנות. גם כ' דהרמב"ם חזר מזה ביד החזקה, שכ' דרוצה ליתן המתנות לכהן א', נותן.

(יד) **מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי, ואין נאכלות אלא בחרדל, מ"ט, אמר קרא למשחה לגדולה** - ע' באבי עזרי (בכורים ט', כ"ב), שהק' על דין זה דצריך לאוכלה בצלי וחרדל משום דין למשחה לגדולה, הרי כ' הרמב"ם (שם, כ') דאם רצה הכהן למכור המתנות או ליתנן במתנה, אפי' לעכו"ם, או להאכילם לכלבים, מותר לו לעשות כן, שהרי אין למתנות אלו שום קדושה. ותמוה, דאם יכול להאכילן לכלבים, א"כ מה שייך לומר שיש בהם דין למשחה לגדולה, הרי באופן שניתן לכלבים, ודאי לא קיים בהם דין זה. והביא מהרדב"ז דכ' דאה"נ, דין זה דצריך להיות נאכל באופן גדולה הוא רק כל זמן שנאכלים בכהנים, אבל אם נתנן או מכרן לישראל, אוכל אותן כמו שירצה, והביא רא' מהא גופא דיכול להאכילן לכלבים. אבל